

XX. národní přehlídka amatérského divadla pro děti Rakovník 2001

NEODOLATELNÝ BAJAJA RÁD BOŘÍ KONVENCE

"Myslím, že děti jsou rády, když jsou změněny typy hlavních hrdinů, které znají z pohádky." Takto se uvedl velmi atypický představitel pohádkového prince **Jan Novotný** z pražského spolku Esence v prapočátku našeho rozhovoru. A takhle jsme pokračovali...

Už jste byli někdy na Popelce jako soubor?

Ne. My jsme zatím na žádné přehlídce takhle vysoko nebyli, vždycky jsme někde začali a nedostali jsme se dál, do dalšího kola. Takže pro nás to je vlastně takový svátek, dalo by se říci, a líbilo se nám tady. Bylo tu hodně dětí, což je pro nás těžké. My hrajeme v Karlínském spektru. To je takový malinký sálek do deseti dětí, někdy i dvaceti. Je zázrak, když se jich tam vejde víc. Pro diváky se hraje úplně jinak, než do prázdného sálu.

A jak se vám daří v Praze? Víte o vás, že

hodně cestujete...

My cestujeme v létě. Děláme turné, jezdíme do jižních Čech – Rožmberku, to je takové naše sídlo, kde potom trávíme celý týden a pak se rozjíždíme do okolí – do Vyššího Brodu, teď jsme byli v Kaplici, kdysi jsme jezdili i do Zlaté Koruny ...

Zkoušky si ale musíme odbyť v Praze a to, co nás naše paní režisérka naučí, my odvádíme k její velké spokojenosti. Či nespokojenosti? *(smích)* Každopádně pro nás je to odreagování. My jsme velmi hraví. Hrajeme si na malé děti. Pohádky jsou pro nás pěkné i proto, že dětské diváky jsou

bezprostřední a asi nejvíce poznají, když představení nemá ducha.

Takže pohádky děláte často?

Teď jsme vlastně hráli tři pohádky a jednu hru pro dospělé. Ta jedna pohádka původně pohádkou nebyla, ale my jsme z toho pohádku udělali, protože nám onemocněla jedna naše členka, takže jsme museli udělat rychlé přeobsazení a zkrácení celé hry. Byl to Klicpera, kterého už ale dnes nehrajeme. Dále ještě hrajeme Prince Brokátu. Jde o delší výpravnou pohádku... A samozřejmě uvádíme také Lásku ke třem pomerančům, hru na motivy Carla Gozziho...

Tady bych se rád na chvíli zastavil. Ztvárnění té hry je pro dětského diváka místy poměrně komplikované. Proč jste zvolili právě tuto variantu? Neobáváte se, že vám děti neporozumí?

Mě se zdá, že nás děti chápou. My děláme složité vlastně všechno, aby divák musel trochu přemýšlet. A pak, když jde z divadla, je pro nás velkou satisfakcí, když si děti mezi sebou vyprávějí, jak to vůbec bylo.

A nakonec obligátně... Co chystáte do budoucna?

Teď jsme nazkoušeli novou hru. Asi před 14 dny jsme měli premiéru. Hru jsme si napsali vlastně sami. Tedy napsal ji pro nás Ivan Frýd. On je bývalý dramaturg v našem divadle, který se po delší odmlce opět vrátil a napsal hru Nero, miláček Říma, která absolutně není pro děti. Jde o jakousi hříčku z doby císaře Nera, potom se přechází do doby Francouzské revoluce. Tam hrajeme v blázinci, kde je uvězněný markýz de Sade, takže je to taková malinko erotická vsuvka a opět přecházíme, tentokrát do současnosti. Všechny tyto tři části jsou brány jako zkouška na divadle. Čili se vlastně zkouší jedno divadlo, ale ve třech různých časových rovinách. Myslím si, že jsme měli poměrně úspěch. Hráli jsme to už asi třikrát. Málokdy se nám stane, abychom měli vyprodáno, ale teď jsme měli tolik zájemců, že je musíme posílat domů, protože do sálu se nevejdou. Tohle jsme si vždycky přáli a podařilo se.

Nevím, jestli je to zrovna hra na přehlídku, možná že ano, ale určitě ne pro děti.

Děkuji za rozhovor.

Tomáš Lisý, Adam Doležal

Tam hrajeme v blázinci...

Foto Jan Švácha

Lidové divadlo při MUKS Krnoy ŠÍPKOVÁ RŮŽENKA VARIACE NA POHÁDKOVÉ TEMA

Pohádku o Šípkové Růžence všichni známe, a tak snad každého divadelníka, kdo se ji rozhodne hrát, láká ji nějak proměnit, znovu objevit, udělat ji "nějak jinak". Vlastimil Peška, jehož adaptaci pro divadlo Radost Krnovští použili, takový přístup umí a dovedu si dobře představit, že jeho "divadlo na divadle" s hádajícími se sudičkami a pitvornými králi a princí fungovalo. A taky, jak zdánlivou lehkostí a přirozeností Krnovské lákalo. Ono je to však ošidné. Každá postava je totiž šitá hercům a celému hereckému stylu brněnské Radosti takřka jako "na tělo" a sama o sobě – v dramatické situaci – občas jen stěží obstojí. Příkladem budiž dialogy tří turistů, které jsou herecky – aby diváky přesvědčily – velmi náročné, příkladem budiž trojí objevení prince a příkladem nechť jsou i hašteřivá utkvání sudiček. Jsou to vlastně herecké výstupy, jež musí samy o sobě, téměř bez vztahu k příběhu, diváky strhnout, pobavit, uchvátit. Jinak totiž

vyplovává na povrch slabší dramatická linka, statická a mizivý vývoj postav. Kde se herecky dařilo – a pro mne to bylo zvláště v postavě sudičky Ládi v podání Jaroslavy Kadlčíkové – tam byla inscenace živá a diváci reagovali. Kde se herec jen pitvořil (různí princové, dialogy krále s královnou a se sluhou) či spoléhal na rekvizitu či kostým (růst Růženky), upadala inscenace do pouhého ilustrování textu, do fádnoty a někdy až trapnosti (malované rekvizity). Ovšem má hlavní výhoda mívá k nevyužití úvodního nápadu "objevení" divadla, či možná – a to by se mi líbilo ještě víc – prostoru s hračkami, jež evokovala stavebnicová scéna a úvodní otevření opony. V tu chvíli se hned nabízel spousta situací, které by se daly rozehrávat po celý čas představení a které by umožnily i některé nedostatky textu překlenout právě aktivními vstupy "turistů". To by ovšem museli zůstat ve své původní funkci jakýchsi divákových "průvodců" a prvotních

"hybatelů" děje na scéně. Oni je však bohužel – jak jim zřejmě přikazoval text – záhy opustili a zase se navrátili až ke konci představení. Škoda. Dětský divák by se jistě snadno "chytil" a vůbec by mu nevadilo, že mu "jeho pohádku" herci podávají úplně jinak. Takhle se ale možná cítil trochu zaskočen – ani pohádka, ani cesta do kouzelného divadla, jak zní podtitul krnovské inscenace.

Vladimír Hulec

Potřebujete složit a nahrát novou původní hudbu k Vaší divadelní produkci?

Výrobu scénické hudby a zvukových efektů Vám zajistí

Miloslav Ivan - Rekmann Musical Production

Tel.: 047 2741001, mob. 0602 472723

E - mail: rekmann@volny.cz

Divadelní soubor ESENCE Praha LÁSKA KE TŘEM POMERANČŮM BAREVNÝ CHAOS, SPÍŠE ZMATEK

Začátek to byl typicky divadelnický (a dokonce blízký předchozí Růžence – že by "divadlo na divadle" bylo tou postmoderní "schovávanou" přímých pojmenování a citů?): přijeli herci a chtěli hrát. Nejprve se přeli s principálem, aby jim to

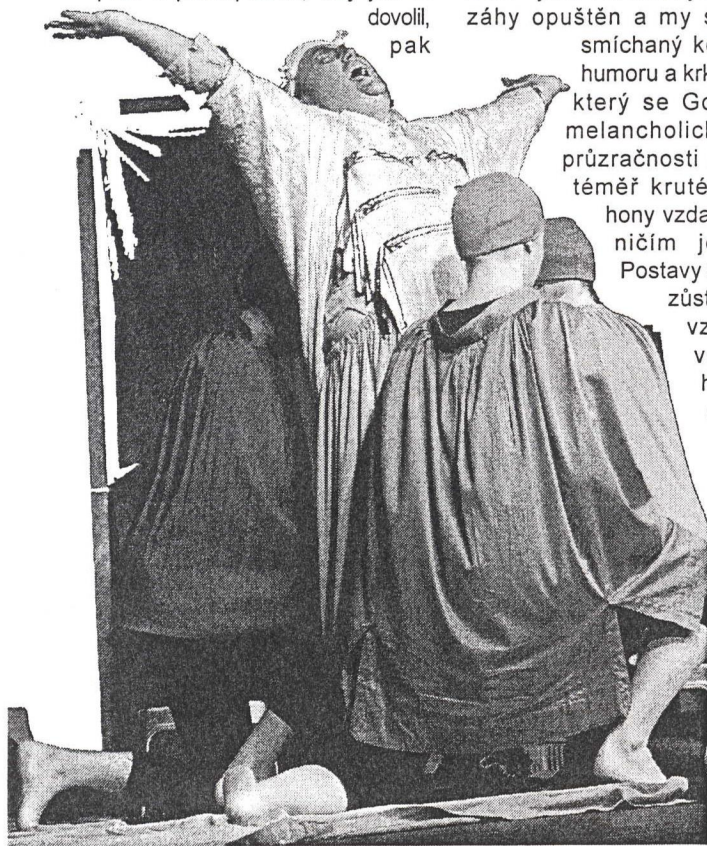
dovolil, pak

on na přímluvu Famy Fortuny podlehl, byt by raději viděl "něco vážného", a oni vtrhli na jeviště. To barevně ožilo, herci jukali zpoza malovaných paravanů a hra – tedy ono "divadlo na divadle" – mohlo začít. A zase – jako u Krnovských – byl tento princip záhy opuštěn a my sledovali podivně smíchaný koktejl přímočarého humoru a krkolomného příběhu, který se Gozziho jemně, až melancholické symbolické průzračnosti s prvky smutku a téměř krutého výsměchu na hony vzdaloval a – bohužel – ničím je nenahrazoval.

Postavy (a tedy i jejich hráči) zůstali jakoby viset ve vzduchu: Ke škodě věcí, místo aby hledali spolu s režisérou tajemná, magická místa a motivy (aťsi v jakémkoli výkladu), anebo aby aspoň zachovali napínavost či pohádkovou fantazijnost příběhu, podtrhávali každý výstup, každou situaci co nejsilnější, "tlustou" čarou humoru a scénických nápadů děj se co děj.

A tak se na jevišti objevila Smeraldina se samopalem, Truffaldino žongloval s vojenskými granáty (ty ovšem ztratil a úplně na ně zapomněl, což by se herci či režisérci stávat nemělo) a vily držely v rukou tenisové resp. tabletennisové rakety. Proč ne? Ani výklad Tartaglii jako mentálně retardovaného dítěte, které se nejprve směje hovadině (čímž se vyléčí) a pak se hned zamílne do tří pomerančů, by mi nepřipadal samoučelný. Takový přístup ke "klasickým" (ale i těm neklasickým) látkám je dnes častý a vede k divadelně zajímavým výsledkům. Kdyby se s ním ovšem jako s vědomým výkladem důsledně pracovalo. Kdybychom se – řekněme – ocitli ve světě mentálně postižených, anebo kdyby zlo, které je neustále přítomno, důsledně evokovalo terorismus či moderní válku. Takto se však s těmito podněty nepracovalo. Jevily se spíš jako momentální nápady, které – snad – současná postmoderní doba unese. Ona však ani ta postmoderna není jen "úder na" (jako to baroko není jen pro oko). Důsledně pracuje se scénickým i hudebním kontrastem, se vztahy a – i když často bizarními a na hlavu postavenými – výklady a souvztažnostmi. Zkrátka ani ta postmoderna není jen hra překvapivých nápadů, ale i myšlenek. Navíc neustále počítá s divadelní magií, která – ať už by byla budována jakkoli – Esenci chyběla. Ani Gozzi, ani postmoderna, jen stupňovaný chaos, spíše zmatek.

Vladimír Hulec

NEJEN PRO PAMĚTNÍKY

Pokračování z 8. listopadu...

Od třetího ročníku se opět změnil i způsob výběru souborů na přehlídku. Ústřední výběrová porota vybírala představení z návrhů krajů. Krajská kulturní střediska navrhovala jeden nebo více souborů do širšího výběru a výběrová porota pak učinila konečný výběr. Změnu si vynutil závěr z II. přehlídky, zejména nutnost náročnějších kritérií při výběru a zpracování hry. Vyloučení automatického postupu z kraje znamenalo soustředění toho opravdu nejlepšího, co se v divadle pro děti objevilo a tím i zvýšení úrovně přehlídky. A jistě výsledky se dostavily. Potvrdilo to několik následujících ročníků. Neobjevily se zde tak výrazné prohry. Ovšem nakolik to bylo dílem zaměřené pozornosti na kultivaci divadla pro děti se nedá jednoznačně odpovědět. Osobně se domnívám, že základny souborů hrajících pro děti se tato intenzivní vzdělávací činnost nedotkla vůbec, a mnohé problémy, především dramaturgicko – režijní přetrvávají dodnes. Potvrzují to i slova Aleny Urbanové napsané v Cestách českého amatérského divadla. Čtvrtý a pátý ročník (1977 a 1979) vzbudil jistou nesmělou naději ve vzestupné úrovni dramaturgické a inscenační praxe. Tato naděje však byla kalena faktem, že z deseti inscenací obou přehlídek byly pouze tři dílem souborů na přehlídkách nových – sedm zbývajících byli osvědčení a zkušenější staří známí. Přitom produkce amatérského divadla v celé jeho šíři byla velice rozsáhlá. Bohužel na podcenivém postoji k divadlu "jen" pro děti se za sto let nic nezměnilo.

A šestý ročník pesimistické pocity spíše posílil. Obnovil se systém automatického postupu vítězů krajských přehlídek a s ním i staré problémy nekvalitních textů a jejich pasivní reprodukce. Vyskytl se však i nový jev: hlavním tématem se stalo tzv. autorské divadlo. Projevil se zde vliv mladých studiových scén, které usilovaly o generační výpověď netradičními divadelními prostředky. Automaticky zajištěná účast vítězů krajských přehlídek poškodila i sedmý ročník (1983). Přesto bylo patrné, že "autorská tendence", tj. tvořivé sebevědomí inscenátorů, sílí.

Nu a teď přichází onen nešťastný rok 1985, kdy ostravští radní z důvodů naprosto malicherně prestižních pozitivně se rozvíjející přehlídku z Ostravy vypudili. Stalo se to na poslední chvíli, kdy bylo jasné, že se náhradní umístění už nedá zorganizovat. Členové odborné poroty se sice pokusili objet všechna vybraná představení, ale ukázalo se, že Národní přehlídka poskytuje roztržštěné oblasti divadla pro děti jediný pevný bod. Vzájemné poznávání je nenahraditelné. Tehdejší ostravská radnice se tak paradoxně sice zbavila přehlídky a práce s ní, ale

s vaničkou vylila i dítě. Ostravský region tak přišel o to být blízko tomu nejlepšímu co se v této oblasti vytvořilo, být blízko vývojovým tendencím, přišel o možnost se učit. Následky, dovolím si tvrdit, trvají dodnes.

Bezprizorné přehlídky se ujal Severočeský kraj. Osmý ročník se konal v roce 1987 v Hornickém domě ve Stráži pod Ralskem. Bohužel čtyřletá pauza od posledního ročníku tu byla znát. Přehlídka v pěti inscenacích z osmi přinesla reprezentativní vzorek konvenčních pohádkových veseloher, typický doklad neutěšeného stavu současné dětské dramatiky. Přesto aspoň čtyři z těchto inscenací sváděly s nehodnotným textem vědomý zápas o divadelní kvalitu. Ovšem jak se v divadelních kruzích často říká – odpusťte mi tento příměr, ale nejlépe vystihuje situaci: "Zbič neupleteš, a když ano, tak nezapraskáš."

Poslední přehlídka – devátý ročník – se

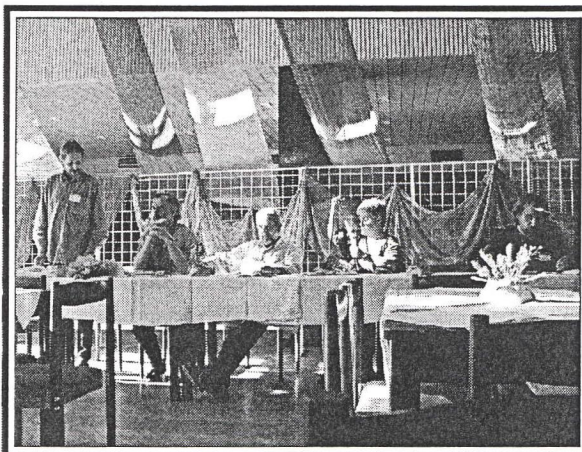
problémech divadelní tvorby pro děti a ne jen dokola opakovat divadelní abecedu. Devátý ročník přinesl ulehčení, ale brzy nastaly i starosti. Najednou po listopadu bylo všechno jinak. Dosavadní instituce, krajská, okresní, městská kulturní střediska zanikla, nebo se všelijak přetvořila, lidé zběhlí v organizování amatérské divadelní činnosti se kamsi rozprchlí, soubory se rozpadaly. Opravdu to vypadalo, že je ohrožena sama činnost amatérského divadla, natož existence národní přehlídky. Naštěstí se tak nestalo. Mnohé soubory to nemají dodnes jednoduché, každý den je zápasem o existenci, o peníze nebo o střechu nad hlavou. A tak je to i s Národní přehlídkou. Našla si nové místo. "Tradiční pevnou tvrz kultury – Rakovník," jak říká paní Urbanová a dodává: "Dostala nové jméno Popelka a předlouhý podtitul: Národní přehlídka inscenací her pro děti činoherních amatérských divadelních souborů dospělých."

Desátý ročník – teď už – Popelky (název byl vybrán podle stejnojmenné publikace Aleny Urbanové "Popelka divadla pro děti", kterou vydalo KKS v Českých Budějovicích v roce 1986 jako metodický materiál k problematice dramaturgie souborů hrajících pro děti – mimochodem velmi doporučuji k přečtení) se konal v roce 1991. Přehlídka byla opatřena vším, co k ní vždycky patřilo. "Velkou" i "malou" porotou, rozborovými semináři a seminaristy. Ale hlavně se začala konat každoročně. Započalo tak nové období národní přehlídky. Je to historie mladá, zatím ještě nezpracovaná, ale boj se stereotypem, konvenčností a

duchaprázdností ani tady nekončí. Ano, obraz amatérského divadla pro děti se mění, aspoň ve své špičce. Přispívá k tomu bezpochyby přirozená generační výměna, vliv a vývoj v oblastech přilehlých, ale stoletý nános prachu nejde jen tak snadno překonat. Potvrzuje to i deset minulých ročníků národní přehlídky v Rakovníku. Ten jedenáctý a celkově dvacátý máme před sebou.

Popelka dospěla. Už nesesedává v koutku kde přebírala čoučku. Překonala řadu zmatků nové doby, získala své pevné místo v kulturním kalendáři každého amatérského divadelníka, rakovnických občanů i občanků. A při svých dvaceti letech má pro ně i překvapení. Vdává se. Blahopřejeme. A koho že si to bere? Vy to nevíte? No přeci prince – FEMAD. Femad z Libice nad Cidlinou. Vedle soutěžního programu, představí i další inspirativní představení z řad profesionálů nebo příbuzných divadelních oborů. Tak jak to bývalo právě v Libici. Už je to tak. FEMAD v Libici nad Cidlinou skončil a Popelka to, co se tam osvědčilo si vzala k sobě. Změna je život a život ukáže, zda ta svatba stála za to.

Jaroslav Kodeš

konala v říjnu 1989, těsně před listopadovým převratem a přinesla celkem vysokou úroveň. Přibýlo souborů schopných odpoutat se od monopolního vydavatelství textů DILIA. Opět slovy Aleny Urbanové: "Z deseti souborů osm upustilo od stereotypu nic neříkajících pohádkových veseloher. Přehlídka podala důkaz nejen stoupající odvahy, ale i schopnosti souborů vyhledávat si svůj vlastní osobitý dramaturgický materiál a pouštět se samostatně do výrazných úprav a přímých scénických adaptací. A co bylo nejdůležitější, přibýlo nových souborů, které prostřednictvím inscenace určené dětem řešily divadelní úkol, hledaly scénický řád a tvar, který objektivizuje a názorně vyjeví subjektivní záměr tvůrců. Pochopení faktu, že inscenace určená dětem může před soubor postavit stejně zajímavý a provokující tvárný úkol jako inscenace pro dospělé, znamenalo základní kvalitativní krok, který soubor bezpečně vynesl na špičku."

Devátý ročník uzavíral celou osmnáctiletou éru národních přehlídek optimisticky. Všechny inscenace sice nebyly vzorové, ale s jejich tvůrci už se mohlo diskutovat o

Sobota 10.11.

- 10:00 Divadélko Na Peróně Praha
Jaroslav Pustka:
Šípková Růženka
- 13:30 Divadelní spolek Karel Čapek
Děčín
Olga Lichardová, Marie
Lokvencová: **Popelka**
- 18:30 Slovácké divadlo Uherské
Hradiště
Robert Bellan podle Jaroslava
Foglara: **Rychlé šípy**

CO DĚTEM?

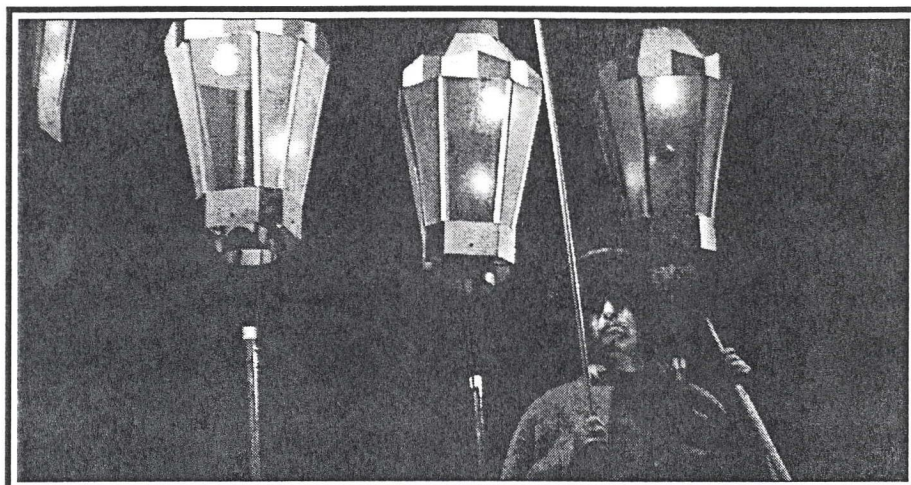
Poslední dobou se na přehlídkách začíná řešit těžko polapitelné téma: Co všechno se ještě hodí pro děti a co už je pod škatulkou pro dospělé? Ani letošní Popelka se tomuto dilematu v některých představeních nevyhnula, a ani tentokrát se diskuse neobešla bez přiměřeného jiskření. Je totiž těžké rozhodnout, kolik věkových skupin je možno pojmut pod obsáhlý termín-dítě. Je-li tak brán každý, kdo ještě nedosáhl osmnácti let, nedá se tento problém nijak vyřešit, protože témata, která baví náctileté, obvykle neberou skupinku dětí, kteří ještě nedosáhli deseti let a naopak. Často se pak stává, že některé děti baví více témata pro dospělé a naopak dospělí se baví na představeních pro děti. Potom se tu nabízí rozdělení na děti, a mládež s dospělými dohromady. Může se ale stát, že se objeví i takové dítě, které začíná chápat některá vážná témata daleko rozsáhleji, než pomalu dospívající mládež, kterou v těchto letech zřídka zajímají představení s např. nějakým humánním poselstvím. Za celou dobu od první diskuse na dané téma se přišlo na několik konečných východisek. Jedním z nich je, že tvůrci by měli sami vycítit, co je a co není vhodné do svých představení pro děti dávat, popř. ho označit nějakou přístupností. Další řešení je, že dítě je přeci v každém z nás, ať už dospělém, či nedospělém.

Adam Doležal

ZA MÁLO PENĚZ HODNĚ POMOCNÍKŮ II.

Víte, že ve foyer Tylova divadla u stánku s divadelními publikacemi naleznete dvě, jejichž autorky jsou mezi námi na letošní Popelce? A jedná se, z hlediska divadla pro děti, o publikace z nejužitečnějších. Mýtus divadla pro děti (20,- Kč) z pera Aleny Urbanové je klíčovou knižičkou pro pochopení nejpodstatnějších stránek divadelní práce pro dětské publikum. Divadlo očima dětí od PhDr. Ivany Veltrubské (34,- Kč) je sumářem poznatků a vnímání divadla dětmi, který vznikl na základě zkušeností z práce se skupinkami dětí na divadelních přehlídkách. Pro divadlo

určené dětskému publiku je ve stánku mnoho dalších publikací, včetně textů her. Především ediční řada Divadlo pro děti s kvalifikačními texty a dramaturgickými pendanty, na niž se rovněž podílela Alena Urbanová. Kromě výborných pomocníků pro Vaši divadelní práci pro dětské publikum si můžete z Rakovníka odvézt i autogram autorek, které je přivedly na svět. -ms-

UCHO

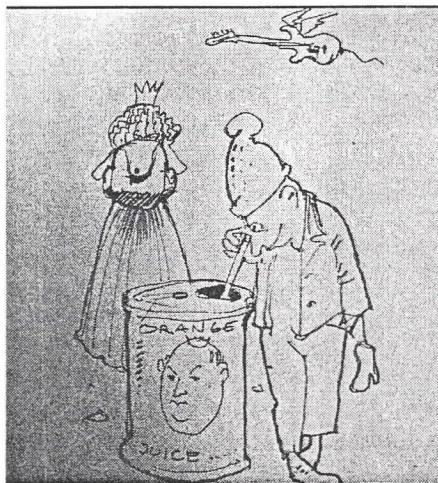
Šípková Růženka

- * To bylo pěkný.
- * Správná ujetina.
- Láska ke třem pomerančům**
- * Vždyť to ty děti nemohly pochopit.
- * Bylo to takové barevné.

Jak jsem se ztratil aneb Malá vánoční povídka

- * Naprosto úžasné.
- * Nový impuls.

-ad-

Dosavadním zlatým hřebem letošní přehlídky bylo představení pražského Divadla v Dlouhé. Foto Jan Švácha

Sobotní chvilka poesie Vítka Herziny

POSLEDNÍ HAMLET

*Monolog tiše sipe
svým hlasem rozechvělým,
na pleši kapky potu,
kdysi snad býval skvělý.
Více smělý.*

*V pavoučí síti replik
se jako moucha třepe,
údy má trémou chromé
a oči napůl slepé.
Srdce tepe?*

*Publikum rozespalé -
pevnina na obzoru,
on prasklá žárovka je
v bodovém reflektoru.
Bezespory.*

*Smrt (aspoň na jevišti)
zkrátí to utrpení,
stále se snaží najít,
douce bez prodlení,
to, co není.*

*Když k lebce promlouvá,
dívá se do zrcadla,
každý snad přeje si už,
opona aby spadla.
Ať je padla.*

KUKÁTKO číslo 3 vydalo oddělení Kulturní centrum dne 10. listopadu 2001.
Redakční kolektiv: Jan Švácha, Tomáš Lisý, Adam Doležal a Anina Rollová.
Foto a sazba kancelář U Lídy.